

PÁRBESZÉD — A KÖZÖNSÉGGEL

Talán a huszadik ankét ez, a »Párbeszéd«-ről, az orosházi moziban. Itt van a rendező, Herskó János. Eljött Papp Sándor filmfőigazgató is. Az orosháziai meglepő hozzáértéssel beszélnek a filmről. Az első, ami már az ankét elején kitűnik: érdeklő, foglalkoztatja őket Herskó János két-részes alkotása. Már egy hete ez az orosházi mozi műsora, s itt ritka: nyolcvanöt százalékos látogatottság-al meg.

Az érdeklődés okát az egyik hozzászóló, Sz. Farkas Lajos, a helyi lap szerkesztője fogalmazta meg a leg-találóbban. Elmondta, hogy a »Vihar-sarok Népe« mindig is a forradalmi harc, a politikai izzás élvonalában haladt. Itt a politizálás szinte apáról fiúra szállt. A Herskó-film, elsősor-ban ezért hozta izgalomba a néző-ket. S aztán mindjárt beszél is a filmről. Horváth László, a megannyi megpróbáltatáson átbukdászoló, de végig egyenes gerincű kommunista figurája — szerinte művészileg hiteles alak. De számonkéri a rendezőtől, hogy a kommunista sikerült figurájának megalkotása mellett miért nem ábrázolta elég plasztikusan mindazt, ami ennek az embernek erőt, hitet adott, így végigcsinálni ezt a tizenegynéhány esztendőt. Én itt, ennél az egy kérdésnél értek egyet a film illusztratív voltát fel-hánytorgató kritikákkal — mondotta befejezésül Sz. Farkas Lajos.

Vajda Aurél a szarvasi felsőfokú óvónőképző tanára olvasta a bírálato-kban, hogy Herskó túl sokat mar-kol filmjével. Ezt azonban nem fo-gadja el. Az első képek szuggesztí-vitása megfogta már a kezdetnél, s attól fogva végig magával ragadta őt a film. Felkavarta őt, mert ön-maga elmúlt tizenöt esztendejét, önön vargabetűit látta viszoñt.

Horváth József, orosházi gimná-ziumi tanárnak ettől eltérő vélemé-nye van. Szerinte a film igenis so-kat markolt, s ezért nem olyan egyértelműen lenyűgöző a tizenöt évről festett igazság-portré. S hiá-nyos is. Ezért néhol az igaz szán-dék ellenére, kuszává válik a kép. Ezt az itt-ott előtűnő kuszaságot

csak fokozza, hogy a film második felében zavaró mértékben alkalma-zott visszatűnéseknek még a néző-pontja is ugyanaz, mint ahogy azt a film korábbi részében már látták. Vele legott a felesége szállt nyílt-színi vitába. Horváth Józsefné szin-tén orosházi pedagógus. Szerinte nem kusza, és nem túlszűfolt a film. Abban látja fő erényét, hogy szerencsés kézzel kapcsolja össze az országot, a párt történetét egy em-berpár, méghozzá egy, a történe-sék gyűjtőpontjában levő kommunista emberpár történetével. Több ilyen filmet szeretne látni — hangoztatja —, amelyekben emberi sorsokon ke-resztül mondja el az író és a ren-dező azt is, amit a társadalmi problémákról gondol. De ugyanak-kor azt is megkérdezte Herskó Já-nostól, vajon Barna Judit szerelmi viszonyait példaként tekintse-e a mai ifjúság? S végül szóvateszi, hogy szerinte túl sok, s félrevívó a rengeteg cigarettára gyűjtés, fe-keztetés.

Fordít a vita menetén Németh Mihály egy vihar-saroki földmunkás veterán hozzájárása. Az ő vélemé-nye szerint ugyanis az ötvenhatos események sodrásában túl tétová-zóknak, túl talajtalanoknak ábrá-zolja a film a kommunistákat. El-hibázottnak tartja éppen ezért Saf-rankó figuráját is. Ám most is rö-gtön jelentkezik az ellenvélemény, Feldmann Józsefnek, a helyi kul-túrház igazgatójának személyében. Megkapó őszinteséggel beszéli el, hogy ő is Safrankóhoz hasonlóan élte át az októberi napokat. Né-hány napig szinte azt sem tudta, fiú-e vagy lány. S félt is, nagyon félt. S még sok elvtársa vésztette el akkor teljesen a talajt — átme-netileg — a lába alól. Számára val-lomás és tükör ez a film — mon-dotta Feldmann József. Vallomás az elmúlt tizenöt évről és tükör, mely-ben önmagunkat láthatjuk, rán-cainkkal együtt. Nagyon tanulságos ez a tükörbe nézés, a ráncok szá-m-bavétele is.

Volt még hozzászóló, ám a fen-tiek híven tükrözik a szenvedélyes

vitában elhangzó nézeteket. Herskó János is ezt üdvözölte először válaszában: a vita őszinte légkörét, s szenvedélyességét. Az alkotóművész legnagyobb öröme — hangoztatta —, ha fel tudja kavarni, érdekeltté tudja tenni nézőit. Akkor is öröm ez, ha bírálát éri filmjének egyes hiányosságaiért. Főszereplőtől pedig olyan dolgokat kérnek számon az ankétokon, melyek azt bizonyítják: elfogadják azokat hús-vér embereknek, olyan jellemeknek, amilyeneknek ábrázolni kívánta őket. S ez már önmagában is jó dolog, ha nem is tud mindig egyetérteni a bírálókkal. Aztán Herskó arra a kérdésre válaszol: vajon példaképnek tekintsék-e Barna Judit magánéletét. Nem egyértelműen pozitív, avagy egyértelműen negatív embereket ábrázoltam filmemben — mondotta Herskó János. — Csak egyszerűen embereket, hibákkal és erényekkel, de nem a régi, merev séma szerinti követendő példaképeket, vagy elvetendő ellenpéldákat. S igyekeztem megmutatni egymással kapcsolatos viszonylataikat, s a történelmi körülmények és egyéniségük kölcsönhatásait.

Ennél a kérdésnél hosszabban elidőzött a rendező. Elmondotta, hogy olyan embereket választott hőseiül, akik a felszabadulás után tudatosan vállalták: részt vesznek az ország történelmében — kommunistákat. Az ő felemelkedéseikről, botlásaikról, az ő örömeikről és fájdalmaikról akarta elmondani mindazt, ami felgyűlt benne az évek során, azzal a céllal, hogy filmje tanulságaival a mai élet kialakulása pozitív vonásainak megerősödését segítse. S itt mindjárt reflektált arra a hozzászólásra is, amely szerint hiányos a film nyújtotta kép. Valóban, mások szemszögéből másképp festhettek ezek az évek — mondta. — Én ezeknek az embereknek az életét ismerem, ezt éltem, én ezt a filmet tudtam megcsinálni. Örömmel látnám, ha ugyanezekről az évekről hasonló, vagy még magasabb igénnyel más is megcsinálná a maga filmjét. Egy és ugyanazon témakört több alkotással, többfajta látószögből lehet csak igazán ös-

szetetlen, igazán híven feltárni, megörökíteni.

Más megállapításokkal viszont egyetértett Herskó János, hozzátéve: idő, gondolkodás és művészi önvizsgálat kell ahhoz, hogy maga is felismerje: mi sikerült kevésbé elképzeléseiből, hogy végeleges mérleget készíthessen a munkájáról. Bizonyos kérdésekben azonban máris egyetért a bírálókkal. Itt van például a másodsor is ugyanabból a nézőpontból bevágott ismétlések kérdése. Igaza van annak, aki ezért bírálja a filmet — mondta a rendező. Majd a sok cigarettára gyűjtésről, feketézésről esett szó. Herskó János elmondta, hogy mindezekkel ő azokat az apró emberi hazugságokat akarta érzékelteni, amelyekkel a kényes témák megbeszélése közben keresnek percnyi kibúvókat a film hősei. Így, utólag végiggondolva, valóban helyes a bírálát, valóban zavaróan sok a cigarettára gyűjtés és a kávéfőzés.

Végül még arról szólt a rendező, hogy a női főszerepet miért játszatta a bölcsészhallgató Semjén Anitával. Tekintve, hogy a film elsődlegesen vizuális művészet — mondotta — a szereplőnek már külső megjelenésében is sugallnia kell azt, amit a rendező ki akar fejezni alakjában és alakjával. Ebből a szempontból hosszas keresés után, Semjén Anita megjelenését találta a legmegfelelőbbnek. S, ha többet is kellett vele dolgoznia, mint egy gyakorlott színésznővel, végső soron elégedett az alakításával. Úgy véli, hogy a sikeres utószinkron a hangproblémákat is megoldotta. Ha még egyszer kezdeném a filmet, még egyszer Semjén Anitával játszatom el Barna Judit figuráját — mondotta befejezősül Herskó János.

Az oroshízával együtt már csaknem két tucat ankét bizonyítja, hogyha nem is hibátlan mű a »Párbeszéd«, de az emberek érzésvilágát megmozgató, figyelemre méltó, filmalkotás. Olyan film, amely még kritikát kiváltó mozzanataival is önvizsgálatra készíti a nézőt, hogy szembenézzen korunk lényeges, mindannyiunkat érintő kérdéseivel.

SZALKAI SÁNDOR